

UDC 657.6

JEL classification: M 41

DOI: 10.35774/visnyk2025.01.216

Ірина ОМЕЦІНСЬКА,

кандидатка економічних наук, доцентка,
доцентка кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет,
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46009, Україна.

Електронна адреса: irinaomesc@ukr.net.

ORCID ID: 0000-0001-6000-6904.

Орест ОМЕЦІНСЬКИЙ,

аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет,
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46009, Україна.

Електронна адреса: ter-diz-servis@ukr.net.

ORCID ID: 0009-0003-6562-5028.

**АНАЛІТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇЇ
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З УПРАВЛІНСЬКОЮ ЗВІТНІСТЮ**

Омецінська І., Омецінський О. Аналітичні можливості фінансової звітності та її взаємозв'язок з управлінською звітністю. *Вісник економіки*. 2025. Вип. 1. С. 216–229. DOI: 10.35774/visnyk2025.01.216.

Ometsinska, I., Ometsinskyi, O. (2025). Analytychni mozhlyvosti finansovoi zvitnosti ta yii vzaiemozviazok z upravlinskoiu zvitnistiu [Analytical Capabilities of Financial Reporting and Its Relationship with Managerial Reporting]. *Visnyk ekonomiky – Herald of Economics*, 1, 216-229. DOI: 10.35774/visnyk2025.01.216.

Анотація.

Вступ. Українська економіка сьогодні переживає складний період, що вплинуло на діяльність підприємств, багато з яких збанкрутувало або перебуває на межі банкрутства. Щоби знайти шляхи виходу з кризи, підприємства мають ухвалювати ефективні управлінські рішення щодо виявлення недоліків у їхній діяльності, своєчасного реагування на зовнішні зміни, підвищення інвестиційної привабливості. Для цього слід сформувати надійне інформаційне забезпечення системи управління, визначальна роль у якому відводиться фінансовій звітності та її аналітичним функціям. Якісний аналіз фінансової звітності допоможе отримати ту інформацію, яка дасть змогу її зовнішнім користувачам ухвалювати інвестиційні та інші рішення щодо співпраці з підприємством, а внутрішнім – виявляти проблеми діяльності та перспективи розвитку. Оскільки внутрішні користувачі фінансової звітності

© Ірина Омецінська, Орест Омецінський, 2025.

мають доступ до інформації управлінської звітності, то поєднання аналітичних можливостей цих звітів посилить інформаційну функцію систем обліку та фінансового аналізу.

Мета дослідження полягає в пошуку шляхів розвитку аналітичних можливостей фінансової звітності та їх посилення через взаємозв'язок з управлінською звітністю для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень її користувачами в межах доступності інформації.

Методи. Для досягнення мети дослідження використано такі методи: порівняння, трендовий, групування – для вивчення ефективності діяльності українських підприємств; системний, абстрактно-логічний, індукції та дедукції – у процесі окреслення вимог до системи показників для аналізу фінансової звітності; аналогії, аналізу та синтезу – для виявлення переваг поєднання інформації фінансової та управлінської звітності для цілей її аналізу менеджментом підприємства; коефіцієнтний, моделювання та аналогії – для удосконалення методики оцінювання ліквідності та рентабельності підприємства.

Результати. Доведено необхідність проведення комплексного аналізу фінансової звітності (для зовнішніх і внутрішніх користувачів) у поєднанні з управлінською звітністю (для внутрішніх користувачів), що сприятиме формуванню якісного інформаційного середовища для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Ідентифіковано вимоги до системи показників для аналізу фінансової звітності: комплексність; структурованість; орієнтованість на користувача; своєчасність; зрозумілість; порівнюваність. Доведено важливість відповідності аналітичних показників критерію «порівняння» та виявлено його бар'єри: зміна методів бухгалтерського обліку, зміни в облікових оцінках, інфляційні процеси, різні підходи до формування звітності за НП(С)БО і МСФЗ. З'ясовано переваги поєднання інформації фінансової й управлінської звітності для цілей її аналізу менеджментом підприємства. Поліпшено методику аналізу ліквідності (через удосконалення розрахунку коефіцієнта абсолютної ліквідності) та рентабельності підприємства (через доповнення показником «рентабельність операційної діяльності» та «рентабельність продукції» відповідно до її видів).

Перспективи подальших досліджень. Подальшого дослідження потребують групування показників аналізу фінансової звітності та розкриття їхньої інформаційної цінності для різних користувачів, щоби сформувати якісну аналітичну систему для ухвалення рішень.

Ключові слова: фінансова звітність, управлінська звітність, користувачі інформації, ліквідність, рентабельність, ефективність діяльності підприємства.

Формули: 0; **рис.** 2; **табл.:** 1; **бібл.:** 14.

Iryna OMETSINSKA,
PhD (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
West Ukrainian National University,
11a Lvivska st., Ternopil, 46009, Ukraine.

E-mail: irinaomec@ukr.net.
ORCID ID: 0000-0001-6000-6904.

Orest OMETSINSKYI,
Graduate Student of the Department of Accounting and Taxation,
West Ukrainian National University,
11a Lvivska st., Ternopil, 46009, Ukraine.
E-mail: ter-diz-servis@ukr.net.
ORCID ID: 0009-0003-6562-5028.

ANALYTICAL CAPABILITIES OF FINANCIAL REPORTING AND ITS RELATIONSHIP WITH MANAGERIAL REPORTING

Abstract.

Introduction. *The Ukrainian economy is currently experiencing a challenging period, which has affected business operations, with many enterprises having gone bankrupt or being on the verge of insolvency. To find ways out of the crisis, businesses must make effective management decisions aimed at identifying weaknesses in their operations, responding promptly to external changes, and increasing investment attractiveness. This requires the establishment of a reliable information support system for management, in which financial reporting and its analytical functions play a key role. A high-quality financial statement analysis provides valuable information that enables external users to make investment and other decisions regarding collaboration with a company, while internal users can identify operational issues and growth prospects. Since internal users of financial statements have access to management reporting, combining the analytical capabilities of both reports enhances the informational function of accounting and financial analysis systems.*

Purpose. *The aim of this study is to explore ways to develop and strengthen the analytical capabilities of financial reporting through its integration with management reporting, thereby enabling users to make well-informed management decisions within the limits of available information.*

Methods. *To achieve the research objective, the following methods were used: comparison, trend analysis, and grouping to examine the efficiency of Ukrainian enterprises; systemic, abstract-logical, inductive, and deductive methods to outline the requirements for the system of indicators used in financial statement analysis; analogy, analysis, and synthesis to identify the benefits of integrating financial and management reporting for managerial analysis; as well as ratio analysis, modeling, and analogy to improve the methodology for assessing a company's liquidity and profitability.*

Results. *The study proves the necessity of conducting a comprehensive analysis of financial statements (for both external and internal users) in combination with management reporting (for internal users), which contributes to the formation of a high-quality information environment for making well-informed management decisions. The research identifies key requirements for a financial statement analysis system, including comprehensiveness, structure, user orientation, timeliness, clarity, and comparability. It highlights the importance of ensuring that analytical indicators meet the comparability criterion and identifies barriers*

to comparability, such as changes in accounting methods, adjustments to accounting estimates, inflationary processes, and differences in reporting approaches under National Accounting Standards and International Financial Reporting Standards. The study also outlines the advantages of integrating financial and management reporting for managerial analysis. Furthermore, the methodology for liquidity analysis has been enhanced through improvements in the calculation of the absolute liquidity ratio, while profitability analysis has been refined by introducing additional indicators such as «operating profitability» and «profitability of products» broken down by product types.

Prospects for further research. Future research should focus on grouping financial statement analysis indicators and exploring their informational value for different users to develop a high-quality analytical system for decision-making.

Keywords: financial reporting, management reporting, information users, liquidity, profitability, business efficiency.

Formulas: 0, fig.: 2, tabl.: 1, bibl.: 14.

JEL classification: M41.

Постановка проблеми. Українська економіка сьогодні переживає складний період. Поряд з глобальними викликами, пов'язаними з пандемією COVID-19, кризовими явищами у світовій економіці, жорсткою конкуренцією, посилюються внутрішні загрози функціонування української економіки, основною причиною яких стали воєнні дії: спад виробництва, безробіття, нестача кваліфікованих кадрів, втрата майна, криза неплатежів, інфляція тощо. Все це безпосередньо впливає на діяльність підприємств, багато з яких збанкрутувало або перебуває на межі банкрутства.

Щоби знайти шляхи виходу з кризи, підприємства мають ухвалювати ефективні управлінські рішення щодо виявлення недоліків у їхній діяльності, своєчасного реагування на зовнішні зміни, підвищення інвестиційної привабливості. Для цього слід формувати надійне інформаційне забезпечення для системи управління, визначальна роль у якому відводиться фінансовій звітності та її аналітичним функціям. Якісний аналіз фінансової звітності дозволить отримати ту інформацію, яка дасть змогу її зовнішнім користувачам ухвалювати інвестиційні та інших рішення щодо співпраці з підприємством, а внутрішнім – виявляти проблеми діяльності та перспективи розвитку. Оскільки внутрішні користувачі фінансової звітності мають доступ до інформації управлінської звітності, то поєднання аналітичних можливостей цих звітів посилить інформаційну функцію систем обліку та фінансового аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ролі та інформаційної цінності фінансової звітності, аналізу її показників для ухвалення рішень різними її користувачами завжди перебували в центрі уваги вчених-економістів. Науковці, серед яких Л. І. Бровко [1], Т. Г. Бурденюк [2], Н. В. Іванчук [3], А. В. Максимова [4], І. І. Мальярчук [5], К. Д. Семенова [6], Л. П. Стеців [5], О. Ф. Томчук [7], Т. Ю. Чайка [8] та інші, досліджували аналітичні можливості фінансової звітності та сучасні методики фінансового аналізу як для оцінки фінансового стану та ефективності діяльності підприємства, так і для цілей оцінки ризиків його діяльності, ймовірності банкрутства, перспектив розвитку тощо. З огляду на значні напрацювання учених подальшого дослідження вимагають питання щодо вимог до системи показників для аналізу

фінансової звітності, підвищення якості аналітичних процедур, інтеграції фінансової та управлінської звітності для доповнення фінансових показників, що дасть змогу більш точно оцінювати ефективність діяльності підприємства, прогнозувати його розвиток і виявляти приховані ризики.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в пошуку шляхів розвитку аналітичних можливостей фінансової звітності та їх посилення через взаємозв'язок з управлінською звітністю для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень її користувачами в межах доступності інформації.

Виклад основного матеріалу. Реальний сектор економіки є основою для стабільності та розвитку економіки країни загалом. У зв'язку з цим важливим питанням сьогодення все ще є обґрунтована оцінка діяльності суб'єктів господарювання в Україні, виявлення чинників, що призводять до негативних наслідків у їхній діяльності, з метою пошуку шляхів їх усунення, а також підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності підприємства. Пошук ефективних інструментів підготовки якісної інформації для системи управління підприємств у складних зовнішніх умовах їх функціонування сприятиме ухваленню ефективних управлінських рішень щодо шляхів їх виживання та напрямків розвитку.

Війна в Україні та глобальна пандемія, в поєднанні з жорсткою конкуренцією на зовнішніх і внутрішніх ринках та економічною кризою, призвели до ліквідації ряду підприємств (рис. 1). Якщо оцінити кількість суб'єктів господарювання в Україні за останні 10 років, то цей період характеризується різкими спадами зазначеного показника у 2013–2014 рр. (на 13,3 %), 2015–2016 рр. (на 10,8 %) 2021–2022 рр. (на 29,4 %). Оскільки, за даними Державної служби статистики України, приблизно 95% усіх підприємств – це малі і мікропідприємства, то саме вони формують такі тенденції. Середні підприємства були більш стійкими до негативних зовнішніх змін, проте в 2022 р. їх кількість суттєво знизилась з 17,5 тис. од. до 14,8 тис. од. Великих підприємств у 2023 р. налічувалося 512 од., на противагу 610 од. – у 2021 р. та 494 од. – у 2022 р.

Рис. 1. Кількість підприємств, які діяли в Україні у 2013–2023 рр.
Джерело: розроблено авторами основі [9].

Своєчасне реагування на негативні прояви у діяльності підприємства дасть можливість зменшити ризики діяльності, негативні впливи зовнішнього середовища та запобігти ймовірному їх банкрутству. Якщо оцінити рентабельність українських підприємств за 2013–2023 рр. (рис. 2), то можна прослідкувати різкий її спад у 2014 р.,

2019 р. та 2022 р. через воєнні дії в Україні та глобальну пандемію. Особливо різко на негативні зовнішні впливи реагують мікропідприємства, які за середніми показниками були нерентабельними у 2013–2016 рр. та в 2022 р. У 2021 р. помічалось деяке пожвавлення в ефективності діяльності великих, середніх, малих та мікропідприємств України, які змогли пристосуватися до складних умов функціонування та знайти можливості для підвищення своєї рентабельності. Проте повномасштабне вторгнення росії у 2022 р. призвело не лише до суттєвого зменшення кількості суб'єктів господарювання, а й до зниження рентабельності підприємств, що вижили. Це вимагає пошуку шляхів підвищення ефективності системи управління, спрямованої на стабілізацію бізнесу та його адаптацію до умов воєнного стану.

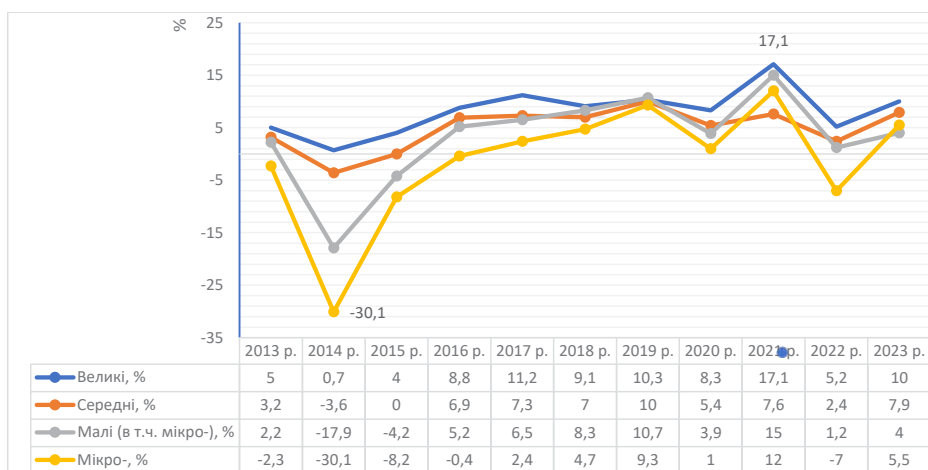

Рис. 2. Рентабельність операційної діяльності великих, середніх, малих та мікропідприємств України у 2013–2023 рр.

Джерело: розроблено авторами на основі [10].

Періодичний моніторинг фінансового стану підприємств та ефективності їх діяльності дасть змогу своєчасно виявляти негативні сигнали в бізнес-процесах та ухвалювати обґрунтовані та оперативні управлінські рішення. Аналіз діяльності суб'єктів господарювання необхідний не лише для внутрішнього управлінського персоналу; інвестори, кредитори, постачальники та інші контрагенти також потребують інформації про діяльність підприємства, на основі якої вони могли б ухвалювати управлінські рішення щодо доцільності співпраці.

Найбільш використовуваним джерелом інформації для аналізу фінансового стану та ефективності діяльності підприємства є фінансова звітність. Варто зазначити, що відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [11] підприємства зобов'язані її публікувати, що дає можливість інвесторам та партнерам аналізувати її показники. Крім того, окремі контрагенти, наприклад банківські установи, вимагають представлення фінансової звітності, щоб мати змогу оцінити подальше ділове партнерство. Тому аналіз діяльності бізнесу на основі фінансової звітності є базовим інструментом для ухвалення рішень.

Попри переважно стандартизований підхід до переліку показників для оцінювання бізнесу на основі фінансової звітності, який був сформований не один десяток років тому, нині в науковій літературі описують різні підходи до структурування показників аналізу, а інколи й методики їх розрахунку. Ця проблема сформувалася через модифікацію структури фінансової звітності, появу нових об'єктів обліку, зміни інформаційних потреб внутрішніх користувачів та зовнішніх контрагентів тощо.

Щоб система розрахованих показників на основі фінансової звітності виконувала свої завдання, вона має відповідати певним вимогам. Серед таких вимог Т. Бурденюк виокремлює такі: «фінансові коефіцієнти мають бути максимально інформативними і давати цілісну картину стійкості фінансового стану; в економічному змісті фінансові коефіцієнти в основному мають бути однакового спрямування; для всіх фінансових коефіцієнтів мають бути зазначені числові нормативи мінімального задовільного рівня або діапазону змін; фінансові коефіцієнти повинні розраховувати за даними публічної фінансової звітності підприємств, що дозволяє порівнювати результати; фінансові коефіцієнти повинні давати можливість проводити рейтингову оцінку підприємства» [2, с. 220].

На основі аналізу наукової літератури [2; 5; 6; 14] визначено, що система показників аналізу фінансової звітності має відповідати таким вимогам: комплексність – перелік показників має забезпечувати комплексну оцінку діяльності підприємства, адже саме це дасть змогу оцінити реальний стан справ і виявити перспективи або проблеми у подальшому розвитку бізнесу; структурованість – показники аналізу фінансової звітності мають бути згруповані за певними критеріями, які в межах відповідної групи розкриватимуть відповідний аспект фінансового стану чи результатів діяльності підприємства, надалі формуючи логічну взаємопов'язаність з показниками інших груп; орієнтованість на користувача – перелік показників для оцінювання фінансового стану та ефективності діяльності підприємства повинен враховувати категорію користувача та його міру доступу до інформації про діяльність підприємства; своєчасність – аналіз фінансової звітності потрібно проводити в терміни, в межах яких на його основі ухвалюватимуться відповідні управлінські рішення; зрозумілість – представлені показники мають бути доступні для розуміння суб'єктам, які є користувачами такого аналізу; порівнюваність – для оцінювання бізнесу користувачі інформації повинні мати можливість порівнювати розраховані показники з аналогічними даними інших підприємств, галузевими показниками, нормативами, а також у динаміці.

Методика аналізу діяльності підприємства на основі фінансової звітності залежить від категорії користувачів такого аналізу. Погоджуємось з В. Г. Уманською та О. О. Лавровою-Манзенко, що «інформаційні потреби користувачів фінансової звітності є різноманітними, а тому і показників економічного аналізу вони потребують різних» [12, с. 117]. Зовнішні користувачі можуть здійснювати аналітичну оцінку бізнесу лише на основі відкритих даних або даних, представлених підприємством на вимогу контрагента. Внутрішні користувачі мають можливість здійснювати більш деталізований аналіз, оскільки їм доступна інформація управлінської звітності. Поєднання інформації фінансової і управлінської звітності для цілей аналізу дасть змогу: 1) проводити оцінювання діяльності не лише раз у квартал чи за рік (що пов'язано з термінами формування фінансової звітності), а й щомісяця; 2) розраховувати окремі

показники відповідно до центрів відповідальності; 3) глибше розуміти фінансовий стан підприємств через асиметрію облікової інформації, а саме: нерівний доступ до інформації різних користувачів, нерозкриття окремих фактів щодо діяльності підприємства у фінансовій звітності через стандартизованість форм; володіння неоднаковим рівнем знань для її розуміння та аналізу.

Мета аналізу для зовнішніх і внутрішніх користувачів фінансової звітності різниться: якщо зовнішні користувачі прагнуть максимально критично оцінити показники ефективності діяльності підприємства, його платоспроможності, ділової активності, то внутрішні користувачі переважно акцентують увагу на вивченні інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання, виявленні вузьких місць, ймовірності банкрутства, окресленні можливих шляхів розвитку. З огляду на це групування і перелік показників аналізу діяльності підприємств для різних груп користувачів мають бути різні.

Важливою ознакою показників аналізу фінансової звітності має бути їхня порівнюваність. Лише через зіставлення можна об'єктивно оцінити якість змін, встановити закономірності розвитку підприємства, порівняти його діяльність із підприємствами-конкурентами та сформулювати обґрунтовані управлінські висновки. Порівнювати показники діяльності підприємств можна у динаміці, з нормативними значеннями, із середніми значеннями в межах галузі, в якій функціонує підприємство, з показниками підприємств-аналогів. Як зазначає К. Д. Семенова, «достовірність аналізу може значно підвищитися у разі, коли здійснюється співставлення розрахованих показників певного підприємства з показниками аналогічних підприємств, що знаходяться на стадії сталого розвитку, або збанкрутували, чи маючи всі шанси стати банкрутом все ж змогли подолати проблеми» [6, с. 37].

На основі порівняння менеджмент може сформувати власні еталонні значення показників для аналізу діяльності або бажані відповідно до умов функціонування підприємства як у короткостроковому періоді, так і в далекій перспективі.

Відкритість фінансової звітності ряду українських і зарубіжних підприємств та сформована статистична інформація Державної служби статистики України дає можливість користувачам звітності отримати різносторонню порівняльну базу та здійснювати глибокий аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств, оцінювати їхню конкурентоспроможність, виявляти галузеві тенденції та прогнозувати подальший розвиток. Водночас порівнюваність показників різних підприємств може стикатися з певними бар'єрами. Підтримуємо думку А. В. Максимової, що серед «потенційних факторів, що ускладнюють зіставлення відомості фінансової звітності, можна виділити зміну часових меж фінансового року, різні звітні дати, зміни в складі і структурі компанії, зміну методів бухгалтерського обліку, зміни в облікових оцінках, відмінності в поданні інформації» [4, с. 188].

Складність у співставленні показників фінансової звітності може виникати через формування звітності за національними і міжнародними стандартами обліку. Попри максимальне наближення фінансової звітності, складеної за НП(С)БО, до звітності за міжнародними стандартами, нині все-таки є певні відмінності у їхньому формуванні, зокрема: різна оцінка окремих активів та зобов'язань; різне структурування об'єктів

обліку в межах кожної форми звітності; забезпечення у МСФЗ більшої свободи дій та гнучкості під час формування звітності тощо.

На величину аналітичних показників у динаміці безпосередньо впливають показники інфляції. Наприклад, у процесі розрахунку коефіцієнта фінансової стабільності, який розраховується через ділення власного капіталу на зобов'язання, величина більшості статей власного капіталу в короткостроковому періоді може залишатися сталою, незважаючи на інфляційні процеси; водночас поточні зобов'язання будуть зростати через підвищення цін на придбані в постачальників матеріальні цінності, збільшення мінімальної заробітної плати тощо. У зв'язку з цим зміна коефіцієнта фінансової стабільності може бути зумовлена насамперед інфляційними процесами. Аналогічно, якщо зріс чистий дохід від реалізації продукції, проте меншим темпом, ніж рівень інфляції, то в реальності на підприємстві знизилася величина виручки. Тому для обґрунтованого порівняння різних показників у динаміці варто враховувати індекс цін. При цьому підтримуємо думку Н. В. Іванчук, що «у примітках доцільно ... публікувати індекс цін на продукцію підприємства та індекс зміни собівартості продукції порівняно із попереднім роком» [3, с. 60].

Для оцінювання діяльності підприємства застосовують горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний, порівняльний, факторний аналіз. Горизонтальний аналіз забезпечує порівняння показників у динаміці, дає змогу окреслити темпи змін окремих статей фінансової звітності та прогнозувати їхню величину. За допомогою вертикального аналізу встановлюють структуру кожного елемента фінансової звітності у загальній величині відповідного зведеного показника.

У нормативних актах та науковій літературі окреслено різні підходи до проведення коефіцієнтного аналізу. Так, у Положенні про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, визначено такі етапи фінансового аналізу підприємства: «оцінка майнового стану підприємства та динаміка його зміни; аналіз фінансових результатів діяльності підприємства; аналіз ліквідності; аналіз ділової активності; аналіз платоспроможності (фінансової стійкості); аналіз рентабельності» [13].

Науковці І. І. Мальярчук та Л. П. Стеців пропонують для малих підприємств розраховувати показники аналітичної оцінки балансу, серед яких «показники майнового стану, показники фінансової стійкості та показники платоспроможності» [5, с. 66]; та показники ефективності діяльності, зокрема «показники ділової активності та показники рентабельності» [5, с. 67].

Учені Л. В. Харакоз та О. А. Фелонюк «коефіцієнти забезпечення оборотних активів власними коштами, фінансової незалежності, фінансової залежності, маневреності власного оборотного капіталу, концентрації позикового капіталу, фінансової стабільності, фінансового левериджу, фінансової стійкості та величину власних обігових коштів» [14, с. 53] об'єднують у «показники виробничої економічної стійкості» [14].

К. Д. Семенова зазначає про важливість розрахунку показників фінансової звітності як критеріїв оцінювання ризиків та ймовірності банкрутства. На думку дослідниці, «на основі фінансової звітності розраховується система аналітичних показників, що характеризують фінансову стійкість, платоспроможність і ліквідність підприємства, які є індикаторами не лише фінансового стану підприємства, а також ймовірності

підприємницьких ризиків. Крім того, на основі даних фінансової звітності будуються дискримінантні моделі банкрутства» [6, с. 33].

В. Г. Уманська та О. О. Лаврова-Манзенко пропонують групувати показники економічного та фінансового аналізу консолідованої звітності за користувачами: «менеджмент, власники бізнесу, кредитори» [12, с. 117].

На нашу думку, коефіцієнтний аналіз фінансового стану та ефективності діяльності підприємства повинен відбуватися в межах чотирьох етапів: аналіз ліквідності; аналіз ділової активності; аналіз фінансової стійкості; аналіз рентабельності, у межах яких перелік показників різнитиметься деталізацією залежно від користувачів аналізу (внутрішніх чи зовнішніх). Зазначені групи показників слід розраховувати за будь-якої мети аналізу, адже лише в сукупності вони дадуть змогу виявити проблемні ділянки бізнесу й окреслити загальну картину його перспективності. За потреби, вказані групи показників можуть доповнюватися показниками, що оцінюють імовірність банкрутства, виробничу стійкість, ризики діяльності тощо.

Щодо аналізу ліквідності, то для цих цілей передбачено розрахунок чотирьох показників: «коефіцієнта покриття, коефіцієнта швидкої ліквідності, коефіцієнта абсолютної ліквідності та чистого оборотного капіталу» [13]. На нашу думку, розрахунок коефіцієнта абсолютної ліквідності за пропонованою в нормативних документах і в науковій літературі методикою є не зовсім інформативним. У підприємства може суттєво змінюватися величина грошових коштів та їх еквівалентів залежно від рішень про оплату за зобов'язаннями, внаслідок чого відбувається значне коливання коефіцієнта (табл. 1). Крім того, в науковій літературі відсутня спільна позиція щодо нормативного значення коефіцієнта абсолютної ліквідності (більше нуля [13], більше 0,2 [1, с. 59], 0,2-0,6 [8, с. 904], більше 0,8 [6, с. 34]). Фактично коефіцієнт може інформувати користувачів звітності лише про наявність у підприємствах грошових потоків, з чим можна фактично ознайомитися за даними звіту про рух грошових коштів.

Таблиця 1

Розрахунок показників абсолютної ліквідності підприємств у 2021–2023 рр.

Дата	Показник, тис. грн	ОКБЕП «Держпром»	ТОВ «Андреас Штіль»	ТОВ «Епірок Україна»	ТОВ «ФК «АВІОР»
31.12.2023	Гроші та їх еквіваленти	335	469815	58702	153473
	Поточні зобов'язання	61288	75818	53843	8779284
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	6,20	1,09	0,02
31.12.2022	Гроші та їх еквіваленти	11244	125362	31741	2985
	Поточні зобов'язання	60714	47453	57398	10231276
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,19	2,64	0,55	0,0003
31.12.2021	Гроші та їх еквіваленти	4364	38318	23831	105228
	Поточні зобов'язання	46455	229234	165905	7491323
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,09	0,17	0,14	0,01

Джерело: розроблено авторами на основі інформації фінансової звітності підприємств, що знаходиться у відкритому доступі.

На нашу думку, такий показник доцільно розраховувати, використовуючи середні показники. Так, зовнішні користувачі для розрахунку коефіцієнта абсолютної ліквідності за рік можуть використовувати значення грошових коштів, їхніх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та поточних зобов'язань як середню арифметичну величину за чотири квартали відповідного року. Внутрішні користувачі, маючи більш деталізовану інформацію про діяльність підприємства, можуть розраховувати цей показник як середнє арифметичне відповідних об'єктів обліку в межах дванадцяти місяців. Наприклад, за даними ОКБЕП «Держпром», у 2022 р. коефіцієнт абсолютної ліквідності становить 0,19, а за середніми значеннями – 0,11; у ТОВ «Фінансова компанія «АВІОР» у 2022 р. та у 2023 р. цей показник становив 0,0003 та 0,02 відповідно, а за середніми показниками – 0,004 та 0,006 відповідно.

Щодо аналізу рентабельності підприємства, то в такому разі застосовують переважно чотири показники: коефіцієнти рентабельності активів, власного капіталу, діяльності та продукції. О. Ф. Томчук та Л. Г. Михальчишина пропонують «доповнити групу витратних показників рентабельності показником рентабельність основної операційної діяльності, який розраховується як відношення прибутку від основної операційної діяльності до операційних витрат основної діяльності. Це зумовлено тим, що саме рентабельність основної операційної діяльності характеризує ефективність виробництва та реалізації продукції, яка є основною метою створення підприємства» [7, с. 999].

На нашу думку, і зовнішнім, і внутрішнім користувачам доцільно розраховувати рентабельність операційної діяльності, яку легко розрахувати щоквартально за даними звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), поділивши рядок 2190 «Фінансовий результат від операційної діяльності» та суму рядків 2050 «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)», 2130 «Адміністративні витрати», 2150 «Витрати на збут», 2180 «Інші операційні витрати». З огляду на важливість показника рентабельності вважаємо обґрунтованим для менеджменту підприємства також розраховувати показник рентабельності продукції відповідно до її видів, що дасть змогу встановити доцільність випуску кожного виду продукції та з'ясувати його вплив на загальну ефективність діяльності підприємства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Надійним джерелом для оцінювання фінансового стану суб'єкта господарювання та ефективності його діяльності є фінансова звітність. Поєднання інформації фінансової й управлінської звітності для цілей аналізу дасть змогу: 1) проводити оцінювання діяльності не лише раз на квартал чи за рік, а й щомісяця; 2) розраховувати окремі показники відповідно до центрів відповідальності; 3) глибше розуміти фінансовий стан підприємств через асиметрію облікової інформації. Система показників для аналізу фінансової звітності має відповідати певним вимогам: комплексність, структурованість, орієнтованість на користувача, своєчасність, порівнюваність, зрозумілість, що дозволить забезпечити об'єктивну оцінку фінансового стану підприємства.

Коефіцієнтний аналіз фінансового стану та ефективності діяльності підприємства потрібно проводити в межах чотирьох етапів (аналіз ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності). Коефіцієнт абсолютної ліквідності для забезпечення його обґрунтованого розрахунку доцільно визначати, використовуючи

середні показники. Також менеджмент має розраховувати рентабельність операційної діяльності та рентабельність продукції відповідно до її видів.

Подальшого дослідження потребують групування показників аналізу фінансової звітності та розкриття їхньої інформаційної цінності для різних користувачів, що дасть змогу сформувати якісну аналітичну систему для ухвалення рішень.

Література

1. Халатур С. М., Бровко Л. І., Моруга Т. О. Методологія оцінки ліквідності та платоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Економіка та держава*. 2017. № 12. С. 56–60.
2. Бурденюк Т. Аналітичні можливості бухгалтерського балансу. *Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір* : зб. мат. міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 10 вер. 2019 р.). Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 218–220.
3. Іванчук Н. В. Фінансова звітність як джерело інформації для аналізу фінансового стану підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : *Економіка*. 2020. № 18. С. 57–61.
4. Максимова А. В., Гнидюк М. Г. Фінансовий аналіз звітності, складеної за МСФЗ. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : *Економічні науки*. 2018. Вип. 32. С. 185–189.
5. Малярчук І. І., Стеців Л. П. Аналітичні можливості фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 11. С. 62–70.
6. Семенова К. Д. Аналітичні можливості фінансової звітності для оцінки підприємницьких ризиків. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2022. № 8. С. 32–39.
7. Томчук О. Ф., Михальчишина Л. Г. Аналітичні можливості звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід). *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 993–1000.
8. Чайка Т. Ю., Лошакова С. Є., Водоріз Я. С. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 900–908.
9. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2010–2023 роки / Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Рентабельність операційної та всієї діяльності підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства / Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
12. Уманська В. Г., Лаврова-Манзенко О. О. Трансформація сучасних методик фінансового аналізу звітності об'єднань підприємств. *Економічний простір*. 2021. № 167. С. 115–119.

13. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 № 49/121. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01/ed20130219#Text>.
14. Харакоз Л. В., Фелонюк О. А. Деякі аспекти фінансового аналізу за звітними показниками. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 1. С. 49–57.

References

1. Khalatur, S. M., Brovko, L. I., Moruga, T. O. (2017). Metodolohiia otsinky likvidnosti ta platospromozhnosti silskohospodarskykh pidpriemstv [Methodology for assessing liquidity and solvency of agricultural enterprises]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 12, 56-60. [in Ukrainian].
2. Burdeniuk, T. (2019). Analitychni mozhlyvosti bukhhalterskoho balansu [Analytical capabilities of the balance sheet]. Suchasni determinanty fiskalnoi polityky: lokalnyi ta mizhnarodnyi vymir: zb. mat. mizhn. nauk.-prakt. konf. (Ternopil, 10 ver. 2019 r.) – *Modern Determinants of Fiscal Policy: Local and International Dimensions: Collection of Materials International Scientific and Practical Conference (Ternopil, September 10, 2019)*. Ternopil: TNEU, 218-220. [in Ukrainian].
3. Ivanchuk, N. V. (2020). Finansova zvitnist yak dzhерelo informatsii dlia analizu finansovoho stanu pidpriemstva [Financial statements as an information source for the financial condition analysis at the enterprise]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia: Ekonomika – Scientific Notes of Ostroh Academy National University. «Economics» Series*, 18, 57-61. [in Ukrainian].
4. Maksimova, A. V., Hnydiuk M. G. (2018). Finansovyi analiz zvitnosti, skladenoї za MSFZ [Financial analysis of the reporting made according to IFRS]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series «Economic Sciences»*, 32, 185-189. [in Ukrainian].
5. Malyarchuk, I. I., Stetsiv, L. P. (2022). Analitychni mozhlyvosti finansovoi zvitnosti subiekta maloho pidpriemnytstva [Analytical possibilities of financial statements of a small business entity]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Market Relations Development in Ukraine*, 11, 62-70. [in Ukrainian].
6. Semenova, K. D. (2022). Analitychni mozhlyvosti finansovoi zvitnosti dlia otsinky pidpriemnytskykh ryzykiv [Analytical possibilities of financial reporting for evaluating business risks]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University*, 8, 32-39. [in Ukrainian].
7. Tomchuk, O. F., Mykhalchyshyna, L. H. (2018). Analitychni mozhlyvosti zvitnopro finansovi rezultaty (zvitnopro sukupnyi dokhid) [Analytical opportunities of the report on financial results (report on comprehensive income)]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and National Problems of Economy*, 22, 993-1000. [in Ukrainian].

-
8. Chaika, T. Yu., Loshakova, S. Ye., Vodoriz, Ya. S. (2018). Rozrakhunok koefitsientiv likvidnosti za balansom, urakhuvannia finansovykh i vyrobnychykh osoblyvostei pidpriemstva pid chas zdiisnennia koefitsientnoho analizu likvidnosti [Calculation of liquidity factors by the balance, accounting financial and industrial features of the enterprise in the coefficient analysis of liquidity]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and Society*, 15, 900-908. [in Ukrainian].
 9. Kilkist diiuchykh pidpriemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti z rozpodilom na velyki, seredni, mali ta mikropidpriemstva za 2010–2023 roky / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Number of active enterprises by type of economic activity with a breakdown by large, medium, small and microenterprises in 2010–2023 / State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua>. [in Ukrainian].
 10. Rentabelnist operatsiinoi ta vsiiei diialnosti pidpriemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti z rozpodilom na velyki, seredni, mali ta mikropidpriemstva / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Profitability of operating and all activities of enterprises by type of economic activity with a breakdown by large, medium, small and microenterprises / State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua>. [in Ukrainian].
 11. Zakon Ukrainy «Pro bukhholderskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini» vid 16.07.1999 r. No 996-XIV [Law of Ukraine «On Accounting and Financial Reporting in Ukraine» dated July 16, 1999 No. 996-XIV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>. [in Ukrainian].
 12. Umanska, V. H., Lavrova-Manzenko, O. O. (2021). Transformatsiia suchasnykh metodyk finansovoho analizu zvitnosti obiednan pidpriemstv [Transformation of modern methods of financial analysis of consolidated financial statements of enterprises]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*, 167, 115-119. [in Ukrainian].
 13. Polozhennia pro poriadok zdiisnennia analizu finansovoho stanu pidpriemstv, shcho pidliahaiut pryvatyzatsii: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy ta Fondu derzhavnoho maina Ukrainy vid 26.01.2001 № 49/121 [Regulations on the procedure for analyzing the financial condition of enterprises subject to privatization: Order of the Ministry of Finance of Ukraine and the State Property Fund of Ukraine dated January 26, 2001 No. 49/121] Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01/ed20130219#Text>. [in Ukrainian].
 14. Harakoz, L. V., Feloniuk, O. A. (2022). Some aspects of financial analysis based on reporting indicators [Some aspects of financial analysis according to reporting indicators]. *Bulletin of Khmelnytsky National University – Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 1, 49-57. [in Ukrainian].

Статтю отримано 10 січня 2025 р.

Article received January 10, 2025.